

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Schroderus-Salo, Tanja; Henner, Anja

Julkaisun nimi: Lapsipotilaan ohjaamisen tukena videot ja kuvakirjat

Julkaisuvuosi: 2019

Versio: As published

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Schroderus-Salo, T. & Henner, A. (2019). Lapsipotilaan ohjaamisen tukena videot ja kuvakirjat. *Radiografia*, 41(5), 6-7.

Lapsipotilaan ohjaamisen tukena videot ja kuvakirjat

Videot ja kuvakirjat auttavat lasta ja hänen vanhempiaan ymmärtämään tulevan tutkimuksen tai toimenpiteen. Nähty tieto jää helpommin mieleen kuin kuultu tieto.

Maailman terveysjärjestö (WHO) on antanut suosituksen lasten ja nuorten kuvantamisen säteilyriskiestinnästä ja riskihyötykeskustelusta. Vanhemmat ja perheet pitää ottaa mukaan riskihyötykeskusteluihin, jotta he voivat käyttää saamaansa informaatiota tehdessään lapsensa hoitoon liittyviä päätöksiä. Puutteellinen informointi voi aiheuttaa sen, että vanhemmat tekevät päätöksensä ilman asianmukaista ja ajankohtaista tietoa, jolloin päätökset voivat olla jopa haitallisia.

Lähtettävää lääkäriä veloitetaan kertomaan ionisoivaa säteilyä käyttävästä tutkimuksesta. Potilaan tulee hyväksyä tutkimus, tai hän voi myös kieltäytyä siitä. Hänelle on kerrottava mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti tutkimuksen tarkoituksesta, mikä on tutkimuksesta odotettavissa oleva hyöty, mitkä ovat seuraukset tekemättömästä tutkimuksesta, mahdolliset vaihtoehtoiset tutkimukset, arvioitu säteilyaltistus ja siihen mahdollisesti liittyvä riski. Lapsen ja hänen vanhempiansa tulee saada etukäteen tietoa hänelle suunnitellusta säteilyaltistusta aiheuttavasta tutkimuksesta, sen

Janika Härmä teki opinnäytetyön, jossa kerrotaan tavallisimmista natiivi-, ultraääni- ja magneettitutkimuksista kouluikäisille lapsille kettuhahmon avulla.

avulla tavoitellusta hyödyistä sekä myös tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvista haitoista. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, ja lapsen mielipide tulee ottaa huomioon häntä koskevissa asioissa. Ikäväksi koetut tilanteet jäävät helposti lapsen mieleen, ja siksi olisi tärkeää luoda lapselle positiivinen kokemus tutkimuksesta.

Oppaiden merkitys kasvaa

Erilaiset oppaat ovat tulleet entistä tärkeämmäksi osaksi hyvää hoitoa. Monissa sairaaloissa pohditaan, miten asiaa voisi ilmaista niin, että potilaat, ja etenkin lapsipotilaat, ymmärtäisivät tulevan tutkimuksensa tai toimenpiteensä. Kun videota käytetään potilaiden informoinnissa ja valmistamisessa tutkimukseen tai toimenpiteeseen, tärkeitä kriteereitä ovat videon asiasisällön virheettömyys, videon selkeys ja rauhallisuus vai loogisuus. Tärkeää on myös tautotus erityistä huomiota vaativissa kohdissa, ja videon sisältämät asiaa tarkentavat tekstit. Visuaalisten menetelmien käyttö auttaa kerrottavan asian muistamisessa. Nähty tieto on helpompi muistaa kuin kuultu tieto. On todettu, että ihminen muistaa keskimäärin lukemalla 10 %, kuulemalla 20 %, näkemällä 30 %, näkemällä ja kuulemalla 50%, puhumalla ja/tai kirjoittamalla 70 % ja puhumalla ja tekemällä 90 %.

Myös erilaiset kuvitetut satukirjat kuvantamistutkimuksista ovat hyviä keinoja lievittää lasten tunnetiloja. Kun lapsi saa tietoa tulevasta tutkimuksesta kehitykselleen sopivassa muodossa, lapsen jännitys ja pelko kuvantamistutkimuksia kohtaan lievittyy. Ennakkoon jaettu tieto ja opastus antavat lapselle selviytymiskeinoja ja valmentavat häntä tulevaan tutkimukseen.

Lapsen oppimisvalmiuksilla, motivaatiolla, tiedoilla, taidoilla ja opittavan

asian merkityksellä on suuri osuus ohjauksen omaksumisessa. Ohjaustilanteeseen vaikuttavat oleellisesti lapsen ikä, persoonallisuus, kuulo ja näkö. Lapsipotilaan ohjauksessa huoltajan läsnäolo on välttämätöntä. On tärkeää, että lapsi voi luottaa hänelle kerrottuun asiaan. Leikkikäinen 3–6-vuotias lapsi on utelias, keuhkoluulainen, kekseliäs ja leikkii paljon ja kokeilee rajojaan. Tutkimukseen menemisestä olisi hyvä kertoa 3–4-vuotiaalle lapselle muutamaa päivää aikaisemmin, kun taas 5–6-vuotiaalle lapsille voi kertoa viikkoa ennen tutkimusta. Näin varmistetaan, että lapsi ehtii työstämään asioita mielessään ikätasolleen tarvittavan ajan. Lapset, joille on kerrottu etukäteen tulevasta tutkimuksesta ja toimenpiteistä kokevat vähemmän pelkoa, jännitystä ja stressiä. Lapsen kanssa on hyvä keskustella tulevasta tutkimuksesta etukäteen, jotta mahdolliset pelottavat mielikuvat ja väärinkäsitykset voidaan käsitellä.

Kouluikäisellä tarkoitetaan 7–12-vuotista lasta. Emotionaalinen ja sosiaalinen kehitys on siinä vaiheessa, että lapsi voi irrottautua vanhemmistaan koulupäivän ajaksi ja hän osaa ottaa luokkatoverinsa huomioon, sietää lieviä pettymyksiä ja osaa noudattaa ohjeita sekä jaksaa keskittyä tehtäviin ja opetukseen. Noin kymmenvuotiaan lapsen muisti toimii aikuisen muistin tavoin. Aikakauden alussa lapsi uskoo auktoriteetteja kyseenalaistamatta niitä, aikakauden lopussa lapsi haluaa jo hyvät perustelut asioille. Esimurrosiässä lapsen ajattelu vapautuu konkreettisesta todellisuudesta ja hän oppii hahmottamaan mm. aikaa ja paikkaa paremmin. Kouluikäinen ottaa kieleensä vaikutteita ympäröivästä maailmasta. Kielen käytöstä voidaan aistia epävarmuutta, jota peitellään äänekkyydellä, kikattelulla ja levottomuudella. Kouluikäinen osaa peittää pettymyksen ja hän myös sietää niitä paremmin. Kouluikäisen

Ammattikorkeakouluissa on tehty runsaasti erilaisia oppaita eri-ikäisille lapsille kuvantamistutkimuksista. Niiden tietoperustasta saa hyvän kuvan eri-ikäisten lasten kehityksestä, taidoista ja peloista. Alla esimerkkejä Oulun ammattikorkeakoulussa tehdyistä oppinäytteistä.

Milla Heikkinen 2019 Video-opas suulaen toimintafunktio tutkimukseen tuleville lapsille ja heidän läheisilleen <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904034276>
OYSin foniatrian poliklinikalta lähetetään linkki perheelle, josta lapsi on tulossa tutkimukseen.

Janika Härmä 2019 Tervetuloa röntgenosastolle: Kuvitettu opaskirja kouluikäisille lapsille tavallisimpiin natiivi-, ultraääni- ja magneettitutkimuksiin. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905098898>

Emilia Kuukasjärvi 2017 Taululla iloa lapsille: Projektin magneettihuoneen heräämön viihtyvyyden parantamiseksi <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017100315681>

Laura Vuorma 2019 Lapsipotilaan ja vanhemman informoiminen ennen säteilytutkimusta: esimerkkinä keuhkojen tietokonetomografiatutkimus: opasvideo lähetettävälle lääkäreille <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201903273856>
Video tulee nähtäville Terveyskylään lähiaikoina

Edellä mainittujen lisäksi ovat opiskelijat tehneet tilaustoina kuvausoppaita tietyille osastolle tai tauluja tutkimushuonetta piristämään. Lorukirja Nalle röntgenissä on edelleen ahkerassa käytössä eräällä osastolla.

lapsen minäkäsitys alkaa kehittyä palautteen ja kokemusten kautta. Tämän vuoksi lapsi tarvitsee kannustavaa ja realistista palautetta, mutta toisaalta pettymysten kokeminen on tärkeä osa lapsen kehitystä ja aikuisen tulee kannustaa lasta yrittämään uudelleen. On hyvä muistaa, että 12-vuotiaskin kaipaa neuvoja ja tarvitsee apua, läheisyyttä ja tukea.